

**Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury
Konkursu Przedmiotowego z Języka Polskiego
w roku szkolnym 2025/2026**

Uczeń:

- 1) określa:
  - a) tematykę oraz problematykę utworu;
  - b) nadawcę i odbiorcę (adresata wypowiedzi);
- 2) rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz określa ich funkcje w utworze,
- 3) wyróżnia elementy świata przedstawionego w utworze, w tym: zdarzenia, sytuacje, wątki (główne, poboczne), postacie (pierwzoplanowe, drugoplanowe, epizodyczne), określa czas i miejsce przedstawionych zdarzeń, wskazuje zależności między zdarzeniami,
- 4) rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach,
- 5) określa funkcje elementów konstrukcyjnych utworu literackiego, w tym: tytułu, motta, puenty,
- 6) rozpoznaje rodzaje literackie, określa ich cechy, przypisuje utwór do rodzaju literackiego,
- 7) rozróżnia gatunki epiki ,takie jak : powieść, opowiadanie, mit, przypowieść, baśń, bajka,
- 8) określa cechy powieści: obyczajowej, współczesnej, młodzieżowej,
- 9) analizuje i interpretuje teksty literackie oraz inne teksty kultury, w tym ikoniczne: obraz, plakat, grafika, fotografia, film,
- 10) rozróżnia typy tekstów: informacyjny, publicystyczny, ikoniczny, reklamowy,
- 11) odróżnia informacje o faktach od opinii,
- 12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty pod względem treści i formy,
- 13) wskazuje związek treści utworu z tekstem graficznym.
- 14) wyodrębnia obrazy poetyckie w utworach lirycznych,
- 15) charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu (podmiot liryczny), narratora, bohaterów,
- 16) rozpoznaje metaforę (ożywienie, uosobienie), porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, powtórzenie, pytanie retoryczne, anaforę, apostrofę i określa ich funkcje,

- 17) wskazuje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym: wers, rym, strofę, refren,
- 18) wyróżnia rodzaje rymów: męskie, żeńskie, parzyste/sąsiadujące, okalające, krzyżowe,
- 19) omawia budowę wiersza, rozróżnia wiersz sylabiczny, wolny i biały,
- 20) rozróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje je we własnych wypowiedziach,
- 21) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, rozpoznaje neologizmy, eufemizmy i objaśnia ich rolę w utworach literackich,
- 22) wskazuje i rozróżnia środki perswazji oraz manipulacji, rozumie ich funkcje w reklamie i w innych tekstach,
- 23) używa środków językowych charakterystycznych dla perswazji, tworząc własny tekst,
- 24) formułuje tezę oraz hipotezę, dobiera argumenty, układa kontrargumenty, uzasadnia swoje stanowisko,
- 25) wykorzystuje wiedzę o języku:
  - a) rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące,
  - b) rozpoznaje zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdania złożone, równoważniki zdania, zdania bezpodmiotowe,
  - c) buduje wskazane w punktach 26 a) oraz 26 b) wypowiedzenia i je przekształca,
  - d) rozróżnia zdania złożone współrzędnie i podrzędnie oraz je tworzy,
  - e) wskazuje i tworzy różne typy podmiotów i orzeczeń,
  - f) rozróżnia odmienne i nieodmienne części mowy,
  - g) rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu, strony i rodzaju gramatycznego odmiennych części mowy i określa ich funkcje w wypowiedzi,
  - h) stopniuje przymiotniki i przysłówki,
  - i) oddziela temat fleksyjny od końcówki; wskazuje oboczności,
  - j) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych,
  - k) odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (zakończone na -no, -to, bezokoliczniki, konstrukcje z „się”),
  - l) rozumie znaczenie oraz funkcje czasowników osobowych i nieosobowych,
  - ł) rozpoznaje imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne, tworzy je oraz określa ich funkcje w tekście,

- m) poprawnie używa czasowników w trybach: orzekającym, przypuszczającym oraz rozkazującym,
  - n) stosuje konstrukcję stron czynnej oraz biernej czasownika i przekształca czasowniki ze strony czynnej na bierną i odwrotnie, odpowiednio do celu oraz intencji wypowiedzi,
  - o) wskazuje w wyrazie głoski, litery i sylaby;
  - p) rozpoznaje rodzinę wyrazów, tworzy wyrazy pochodne,
  - r) dokonuje analizy słowotwórczej wyrazów – wskazuje podstawę słowotwórczą i formant, określa funkcje formantów, w tym tworzy zdrobnienia i zgrubienia,
- 26) Tworzy wypowiedź pisemną w następujących formach gatunkowych,
- a) opowiadanie,
  - b) ogłoszenie,
  - c) dedykacja,
  - d) przemówienie,
  - e) charakterystyka postaci,
- 27) zna zasady budowania akapitów i stosuje je, tworząc wypowiedź pisemną,
- 28) stosuje środki językowe wzbogacające styl wypowiedzi, rozpoznaje je i nazywa, np.: porównania, funkcjonalne powtórzenia, wyolbrzymienia,
- 29) zna i stosuje reguły ortografii oraz interpunkcji,

Proponowana literatura

1. Podręczniki do języka polskiego ustalone na II etap edukacyjny lub inne dostępne źródła.
2. Antoine de Saint-Exupery, *Mały Księżę*